

ADI:.....
SOYADI:.....
SINIFI:NO:

ESKİŞEHİR İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
ÖLÇME DEĞERLENDİRME MERKEZİ
2024-2025 EĞİTİM VE ÖĞRETİM YILI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ 9. SINIFLAR
2. DÖNEM 2. YAZILI ÖRNEK SINAVI

ALDIĞI PUAN

CEVAP
ANAHTARI

Sınav süresi **40** dakikadır. Soruların puan değeri yanlarında yazmaktadır.

1 ve 2. soruları metinden hareketle cevaplayınız.

(...)

Akşamın beş buçuğunda daha Niğde istasyonunda kahve içiyordum, sokak fenerleri yanarken Kayseri’de olacağım.

Bisikletin ilk icadı zamanlarında ona verilen şeytan arabası ismini bu otoraya saklamak lazımmış! Fakat ikisi arasında âdeta nalınlı adam ile patenli adam farkı var. Otobüsün mütemadiyen taşla, toprakla boğuşmasına mukabil otoray, cilalı çelik raylar üstünde yağ gibi kayıyor.

Ulukışla ile Kayseri arasında günde iki sefer yapan bu arabaların, birinci ve ikinci sınıf yolcuları için, şoförün arkasında dört maroken koltuğu, camekânlı bir kapı ile buradan ayrılan geri tarafında da demokratlara mahsus, yirmi otuz kişilik kanepesi var.

Bazı şakacı yolcular lüks kısma Lordlar Kamarası ötekine, Avam Kamarası adını takmışlar.

Bu otoray, yolları adeta çocuk oyuncağına çevirmiş. Mesela, Kayserililer bizim Ada vapurları biletinden daha ucuz bir para ile günübirliğine Bor bahçelerinde eğlenmeye gidiyorlar.

Şoför, daha doğrusu makinistin bana anlattığına göre Adana ve Kayseri’de oturan iki akraba, mesela bir ana kız, pazar sabahları bulundukları yerden hareket ediyor, öğleyin Ulukışla’da birleşiyorlar; akşama doğru yine evlerine dönüyorlarmış.

Bu seyahat, artık yolculuktan usandığım bir zamana rastlamış olmakla beraber beni atıklarıncaaya binmiş bir bayram çocuğu gibi eğlendiriyordu. Otoray, son derece munis bir dekor arasından akıp giderken kâh makinistin omuz başından önümüzdeki yola, kâh arkaya geçerek akşam ışıklarıyla sararıp kızaran ovalara bakıyordum.

Yeni bir icat yalnız manzaraları ve hayatı değiştirmekle kalmıyor, duygularımıza, dünyayı görüş tarzımıza da tesir ediyor.

Yolculukta akşam, insanın gayri ihtiyari garipsediği, kendini karanlık düşüncelere bıraktığı saattir. Halkın akşam garipliği terkihiyle anlattığı bu duyguda kendimizi uçsuz bucaksız mesafeler arasında kaybolmuş hissetmemizi, arkada bıraktığımız uzağı bir daha görmek şüphesinin, öndeki uzağa yetişememek korkusunun elbette bir payı vardır. Mesafelere hâkim olmak emniyeti işte bu şüphe ve korku mefhumunu kaldırıyor, insana bu geniş ovalarda kendi mahallesinde, evinin bahçesinde dolaşmak hissini veriyor.

Faruk Nafiz;

() Dönmeyen yolculara ağlayan yaslı yollar () diye anlattığı bu yolu () vaktiyle bir yaylının şiltesine uzanarak, “kendini tekerleğin sesine kaptırarak” geçmiş olmasaydı da benim bindiğim otoray içinde tayyarede gibi geçseydi bu acı gurbet şiirini bilmem yazabilir miydi ()

Yeni edebiyatlarda romantik hüzn ve spleen’in gide gide kaybolmasında bu yeni icatların da bir tesiri olsa gerektir ()

TDE2.3. “Anlamanın Yapı Taşları” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme

1. Yukarıda verilen metnin türünü belirleyiniz. Belirlediğiniz metin türünün özelliklerinden üçünü yazınız.

(20 puan)

Metnin türü: Gezi Yazısı (5 puan)

- Bir yazarın gezip gördüğü yerlerle ilgili gözlem, deneyim ve yorumlarını aktardığı edebî bir türdür.
- Kişisel yaşam çevresinde gelişen bir metin türüdür.
- Gezilip görülen yerlerle ilgili bilgi verilir, o yerlerin güzellikleri ve görülmeye değer özellikleri etkileyici bir anlatımla dile getirilir.
- Gezilip görülen yerin tüm ayrıntıları gezi yazısında metne aktarılmaz. Okurun ilgisini çekebilecek ayrıntılar ele alınır.
- Gözlemin önemli olduğu bu edebî türde hikâyelerden, efsanelerden, anılardan, atasözlerinden ve deyimlerden yararlanılır.

- Öyküleyici, betimleyici ve açıklayıcı anlatım biçimlerinden; örnekleme, karşılaştırma gibi düşünceyi geliştirme yollarından yararlanır.
- Çoğu kez kronolojik zamanlı belli bir plan dâhilinde yazılır.
- Gezi yazısında görülenler genellikle birinci kişinin ağzından yani gezenin ağzından anlatılır.
- Gezi yazılarının dili sade ve yalın olmalıdır.

Özelliklerin her biri 5 puandır. (3 x 5 = 15 puan)

TDE4.3. Yapısını incelikle ördüğü yazısında kural uygulayabilme

2. Parçada ayraçlarla belirtilen yerlere sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir? (5 x 2 =10 puan)

(") (") (,) (?) (.)

TDE2.2. "Dilin Zenginliği" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme

3. Leyla ile Necla artık muratlarına ermişlerdi. Senelerden beri hasretini çektikleri asrî hayata nihayet kavuşmuşlardı. Ali Rıza Bey'in Bağlarbaşı'ndaki kendi gibi ihtiyar ve çürük evi eski mahrumiyetlerin acısını çıkarmak ister gibi çılgın bir neşe ve şenlik içinde kalkıp kalkıp oturuyordu. Haftada iki gece dostlara danslı çay veriliyor, en aşağı iki üç gece de başkalarının davetine gidiliyordu. Aşağı sofa ile taşlık arasındaki camekân kaldırılmış, delik deşik duvarlar sarı yaldızlı bir kâğıt ile kaplanmıştı. Davet akşamları taşlıktaki su küpü, sofadaki yemek masası ve daha başka hırdavat eşya mutfığa taşınıyor, yukarıdan kilimler, iskemleler, süslü yastıklar indirilerek bir kabul salonu dekoru kuruluyordu. Bu telaşlar arasında çok kere akşam yemeği hazırlamaya ve yemeye vakit kalmazdı.

Herkes misafirler için hazırlanan sofradan bir iki bisküvi, bir sandviç alır, ayak üstünde acele acele yerd. Biraz sonra davetliler birer birer sökün etmeye başlayınca Hayriye Hanım eteklerini toplayarak, kollarını sıvayarak mutfaktaki büfecilik vazifesine kapanır, Ali Rıza Bey aşağıdaki gürültüleri mümkün olduğu kadar az işitmek için kolunda bir kitap, elinde bir mum ile tavan arasına çıkardı. Gramofon bütün gece çalar, çılgın kahkahalar, çığlık çığlığa boğuşmalar içinde durmadan dans edilir, temelinden sarsılıyor gibi olan evin harap tavanlarından tozlar yağardı... Ekseriya oturduğu yerde sönen mumun önünde uyuyup kalan Ali Rıza Bey, ilk sabah ışıkları içinde gözlerini açtığı vakit, evi hâlâ bu gürültüler içinde sarsılıyor bulurdu. Ailenin misafiriğe gittiği gecelere gelince, o vakit de yine bitip tükenmez hazırlıklar sebebiyle akşam yemeklerine vakit kalmazdı. Kızlar, yengeleriyle beraber saatlerce sökülük dikerler, bozulmuş elbise parçalarından uydurma süsler hazırlarlar, vücutlarının görünecek yerlerini kolonya ile silerler, ayna karşısında kantocu kızlar gibi boyanırlardı.

Küçük, büyük evin bütün insanlarına arız olan titizlik ve hırçınlık Ali Rıza Bey'e de sirayet ediyor gibiydi. İhtiyar adam bazen kızıp köpürüyor, bu rezaletlere tahammül edemeyeceğini bağıra bağıra söylemeye başlıyordu. O vakit Hayriye Hanım, nerede ise koşup yetişiyor:

"Ali Rıza Bey çıldırıyor musun? Ne yapalım şimdi böyle geçiyor... Kızlara koca bulmak lazım... Eve kapatılmış bir kızı bu zamanda kimse arayıp sormuyor... Bu yaptıklarımız sırf onlara hayırlı bir kısmet bulmak için... Çocuklarına hanlar hamamlar mı yaptın, bırak biçareler de başlarının çarelerine baksınlar..." diye çıkışıyordu. Görünüşte Şevket de bu fikirde idi:

— Baba, hayat değişmiş, diyordu. Emin ol ki bu eğlencelerde zannettiğin kadar korkulacak bir şey yok... Şimdi bütün dünya böyle... Ne yapalım... Asrın icabatına uymaya mecburuz... Sen başka bir zamanın adamı olduğun için bunların ne kadar tabii ve zaruri şeyler olduğunu görmüyorsun.

Ali Rıza Bey evvelâ şaşırdı, oğlunun da öteki çocukları gibi değiştiğine, bozulduğuna hükmetti. Fakat biraz sonra anladı ki Şevket yine eski Şevket'tir.

(...)

Yaprak Dökümü romanında anlatıcının tutumundan hareketle hangi bakış açısıyla yazıldığını belirleyiniz. Belirlediğiniz bakış açısının esere nasıl yansıdığını açıklayınız. (15 puan)

Hâkim (İlahi-Tanrısal) bakış açısı ile yazılmıştır (5 puan). Anlatıcı; olaylara ve kahramanlara hâkimdir. Olayların nasıl gelişeceğini bilir ve görür. Olayları anlatırken kahramanların aklından geçenleri ve psikolojilerini yansıtır. (10 puan)

4 ve 5. soruları metinden hareketle cevaplayınız.

III. PERDE

YEDİNCİ SAHNE

(Topkapı Sarayı. Turhan'ın dairesi. Mehmet, Turhan, Siyavuş.)

TURHAN (tedirgin gezinerek):

Ta sabahtan beri bir sıkıntı var içimde, daha önce hiç tanımadığım bir zonklama; yüreğimin yanı başında ikinci bir yürek olmuş da, birincinin sezip kavrayamadığı bir şeyi duyurmak için telaşlanıyor sanki.

(Mehmet'e yaklaşıp, üstüne kanat germek ister gibi çeker kendine.)

MEHMET:

Anne, iftara çok var mı daha? Bugün pek susadım da.

TURHAN:

Şerbetin birazdan yetişir, ezan da ardından.

(Siyavuş'a dönüp)

Yeni Mısır Valisi kim olmalı sizce, Paşa?

MEHMET:

Sahi, Lala, kim?

SİYAVUŞ:

Çok yeterli, devlete bağlı biri elbette; çünkü Vali kendi başına buyruk olmaya kalktı mı Mısır'la birlikte Arabistan da gider elden.

TURHAN:

Şehirde et bulunmaz diye duyarız, aslı nedir bunun, Paşa?

MEHMET:

Niye bulunmaz, Lala? Sığır, davar tükendi mi devletimde? Ekmekle yakacak da yokmuş.

SİYAVUŞ:

Et de, ekmek de, yakacak da bol bol var ülkemizde, Hünkârım.

Bunlar hep iğreti, düzmece darlıklardır ve sebep olanlarla birlikte ortadan kaldırılacaktır.

TURHAN:

O zorba ocak ağaları, Paşa, siyasetten ne zaman el çektirilecekler ve nasıl?

...

SÜLEYMAN:

Haberler var, Sultanım?

TURHAN (heyecanlanıp):

İyi mi, kötü mü?

SÜLEYMAN:

Eski Saray'daki adamlarımız pek yararlı, pek büyük bir iş gördüler doğrusu:

Büyük Valide'nin bir cariyesi bu sabah Dilaşup Sultan'la görüşmüş.

TURHAN:

Şehzade Süleyman'ın annesiyle! Büyük Valide'nin geçen gün veliaht odasına uğraması bütün anlamını açığa vuruyor şimdi.

SÜLEYMAN:

Birden pek neşelenmiş Dilaşup Sultan, çevresindekilere yukardan bakmaya başlamış.

TURHAN (dalgın gezinirken kendi kendine):

Eveet...

(Derken Süleyman'a dönüp)

"Haberler" demiştin. Başka?

...

TDE2.3. "Dilin Zenginliği" temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme

4. "Kösem Sultan" tiyatro eserinde yer alan tarihi öğelerden hareketle metinde anlatılan dönemin gerçekliği, esere nasıl yansıtılmıştır? Açıklayınız.(15 puan)

Devlette iktidar ve güç mücadeleleri, valide sultanların devlet yönetimindeki etkileri gibi öğeler tarihi öğeler olarak eserde yer alır. Yazar, tarihsel kişiliklere yer verirken bir kişilikten (Kösem Sultan) yola çıkarak tarihi bir olayı kurmaca gerçeklikle anlatmıştır.

Öğrencilerin bu bağlam çerçevesinde oluşturduğu olay örgüsü doğru kabul edilecektir.

TDE2.3. "Dilin Zenginliği" temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme

5. "Kösem Sultan" tiyatro eserinin üslup özellikleri hakkındaki çıkarımlarınızı yazınız.(20 puan)

- Şiirsel bir dil kullanılmıştır.
- Deyimlere ve özlü sözlerle yer verilmiştir.
- Trajedi türünde kaleme alınan bu eserde argo ve çirkin sözlerle yer verilmemiştir.
- Eleştirel bir anlatım tutumu tercih edilmiştir.
- Gösterme, diyalog ve iç konuşma anlatım tekniklerinden yararlanılmıştır.
- Tarihi bir olayı kurmaca gerçeklikle anlatmıştır.

Öğrencilerin bu bağlam çerçevesinde verdiği yanıtlar doğru kabul edilecektir.

TDE2.4. "Dilin Zenginliği" temasında ele alınan metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme

6. Nihat Sami Banarlı'nın "Türkçemizin yanlış yoldan uyanması" olarak tarif ettiği durumdan yola çıkarak dilimizde yoğun olarak kullanılan yabancı sözcüklerin yarattığı olumsuz etkiyi değerlendiriniz. (Puanlama yapılırken metin içerisindeki bütünlüğe - giriş, gelişme, sonuç- (10 puan), yazım kurallarına (5 puan) ve noktalama işaretlerine (5 puan) dikkat edilecektir.)

Türk dilinin geçmişi çok uzun yıllara dayanan ve çok geniş coğrafyalarda yaşayan (yaşamış) bir dil olduğu için başka dillerden etkilenmesi ve başka dilleri etkilemesi kaçınılmazdır. Dünya üzerinde konuşulan dillerin hepsi az ya da çok başka bir dil ya da dillerle ilişki içindedir. Bu ilişki zamanla farklı dillerden yabancı kelimeleri bünyesine katmış ve neredeyse bunlar Türk dilinin bir parçası haline gelmiştir. Uzun yıllar sonunda dilimize öyle bir yerleşmişler ki Türk dili ile özdeşleşmiştir. Nihat Sami Banarlı'nın "Türkçemizin yanlış yoldan uyanması" olarak tarif ettiği durum da işte bu noktada kendini göstermiştir. Kendi dilimizin zenginliklerini bir kenara bırakıp başka dillerden aldığımız kelime ve kelime gruplarını kullanarak dilimizin kuralsız ve istisnalarla dolu bir dil olduğu görüntüsü verdiğini ifade etmiş olabilir. Yabancı dillerin Türkçeyi etkilemesi yalnızca sözcük ve terim girişiyle sınırlı kalmamış, diğer dillerden alıntılarının Türkçenin ses yapısına uydurulmasında da yabancı dillerin ses bilgisi özellikleri baskın olmuştur. Yabancı sözcüklerin Türkçede özgün yazım ve söyleniş özellikleriyle kullanılması olumsuzluklara yol açtığı gibi eklemeli bir dil olan Türkçede yabancı kökenli sözlere ekler Türkçe söylenişe göre getirildiğinde gülünç yazım biçimleri ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak dilimize yabancı kökenli sözcükleri girmesi gramer yapımızı olumsuz yönde etkilemiştir.

Bu örnek yazılı sınav soruları Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan ikinci dönem birinci ortak yazılı sınavlara yönelik konu soru dağılım tablolarındaki senaryolardan 2. senaryo dikkate alınarak hazırlanmıştır.